

<p>Відокремлений структурний підрозділ «Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки Державного вищого навчального закладу «Український державний хіміко- технологічний університет»</p>	<p>СИЛАБУС навчальної дисципліни</p> <p>Історія філософської думки в Україні</p>
	<p>Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка</p> <p>Спеціальність: 015.15 Професійна освіта (Охорона праці)</p> <p>Освітньо-професійної програма: Професійна освіта (Охорона праці)</p> <p>Ступінь (рівень) освіти: перший (бакалаврський)</p> <p>Дні занять та консультацій: згідно з розкладом</p> <p>Рік навчання: II-й</p> <p>Семестр: 4-й</p> <p>Кількість кредитів: 3</p>
	<p>Викладачі: Марченко Валентина Олексіївна, кандидат історичних наук</p> <p>Електронна пошта: valentynamarchenko@college.udhtu.edu.ua</p>

Силабус складено на основі робочої програми навчальної дисципліни, обговорено та схвалено на засіданні циклової (предметної) комісії

Протокол від “_____” _____^(назва) 20__ року № _____

Голова циклової (предметної) комісії _____^(підпис) (Г.В.Приходько)
_____^(ПІБ)

“_____” _____ 20__ року

Голова робочої групи
(гарант освітньої програми) _____

_____^(підпис) _____^(ПІБ)

«_____» _____ 20__ року

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни: Виховати у здобувачів вищої освіти почуття патріотизму, гідності та шани до своєї національної думки. Сформуванню знання про основні закономірності історичного розвитку української філософії, її місця і значення у світовому культурно-історичному процесі, загальноприйняті наукові концепції її вивчення, основні методологічні принципи її дослідження, діяльність видатних вітчизняних мислителів.

Завдання вивчення дисципліни:

- Створити та поглибити інтерес до світоглядних питань, пов'язаних з національним світобаченням та самоідентичністю студентів, які розроблялись віками у національній філософії.
- Показати актуальність та сьогоденність багатьох підходів, які є у творах класиків української філософії.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є філософія українських мислителів як феномен культури, система філософського знання, включаючи сучасні філософські концепції та основні філософські проблеми.

Пререквізити: Передумовою вивчення навчальної дисципліни є засвоєння базових знань з дисциплін: «Всесвітня історія», «Історія України», «Історія української культури».

Пореквізити: «Соціологія», «Культурологія».

Методи навчання: словесні (пояснення, бесіда, лекція), наочні, практичні (практична робота).

Форми та методи оцінювання: залік, письмовий контроль, усне опитування, тестовий контроль.

Компетентності та програмні результати навчання відповідно до освітньо-професійної програми

Е	Програмні компетентності
Загальні компетентності (ЗК)	К 01. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. К 02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового

	<p>способу життя.</p> <p>К 07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>К 09. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.</p>
<p>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (ФК)</p>	<p>К 13. Здатність забезпечити формування у здобувачів освіти цінностей громадянськості і демократії</p> <p>К 25. Здатність збирати, аналізувати та інтерпретувати інформацію (дані) відповідно до спеціалізації.</p>
<p>Програмні результати навчання (ПР)</p>	<p>ПР 01. Уміти використовувати інструменти демократичної правової держави в професійній та громадській діяльності, приймати рішення на підставі релевантних даних та сформованих ціннісних орієнтирів.</p> <p>ПР 03. Аналізувати суспільно й особистісно значущі світоглядні проблеми, усвідомлювати цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.</p> <p>ПР 14. Володіти навичками стимулювання пізнавального інтересу, мотивації до навчання, професійного самовизначення та саморозвитку здобувачів освіти.</p> <p>ПР 23. Розуміти соціально-економічні процеси, що відбуваються в Україні та світі, мати навички ефективного господарювання.</p>

При вивченні дисципліни «Історія філософської думки в Україні» здобувач вищої освіти повинен

знати:

- найбільш поширеніші філософські ідеї і течії в історії філософії України;
- видатних представників філософії України, суть їх творчого доробку;
- загальний стан сучасних творчих пошуків в українській філософії.

вміти:

- критично ставитися до негативних світоглядних стереотипів в галузі досліджень з історії філософії України;
- орієнтуватися в зміні найважливіших парадигм мислення на головних етапах поступу української історії;
- ставитись до подальшого розвитку філософії з позиції гуманізму і плюралізму;
- краще розуміти сучасний етап духовного розвитку в Українській державі..

2. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Лекції (ЛК): 30 годин

Практичні заняття (ПР): 12 годин

Самостійна робота (СР): 48 годин

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№	Тема	Зміст теми	Завдання/ Форми контролю
Змістовий модуль I. Особливості філософської думки Київської Русі, доби Ренесансу та Просвітництва			
1	1. Смысловий простір філософського знання	Мудрість і філософія. Основні філософські питання. Філософія як світогляд. Історичні форми світогляду. Взаємовідношення філософії і науки. Особливості філософського освоєння дійсності. Призначення філософії. Основні типи самовизначення сучасної філософії	Індивідуальні та групові завдання, обговорення, ситуаційні, проблемні завдання
2	2 Філософські пошуки доби Київської Русі.	Роль християнства у становленні філософської думки Київської Русі. Особливості розвитку філософської культури доби Київської Русі. «Слово про Закон і Благодать» митрополита Іларіона Київського. «Слово о полку Ігоревім»: історіософська проблематика. «Моління Данила Заточеника»: філософська проблематика твору.	Індивідуальні та групові завдання, обговорення, ситуаційні, проблемні завдання
3	3. Взаємодія ренесансних та неренесансних ідей в Україні XV-XVI століть.	Головні риси ренесансного світосприйняття та його філософський зміст. Філософський аспект реформаційних ідей. Головні особливості філософських ідей бароко як культурної теорії. Філософія Івана Вишенського та Кирила Транквіліона Ставровецького. Філософське осмислення	Презентації, індивідуальні та групові завдання, обговорення, ситуаційні, проблемні завдання

		держави у С. Оріховського.	
4	4. Розвиток ідей Просвітництва в українській філософській культурі.	Сутність Просвітництва як явища в філософській культурі. Києво-Могилянська академія та її роль у розвитку філософських ідей в Україні. Філософські ідеї Теофана Прокоповича.	Презентації, індивідуальні та групові завдання, обговорення, ситуаційні, проблемні завдання
5	5. Філософія Григорія Сковороди.	Феномен і значення постаті Г.С. Сковороди в українській культурі. Життя як спосіб філософування. Вчення Сковороди про дві натури і три світи. Критика схоластики у Сковороди. Проблема людини і «філософія серця» у Сковороди. Концепція «сродної праці» Г. Сковороди.	Тести, презентації, індивідуальні та групові завдання, обговорення, ситуаційні, проблемні завдання
Змістовий модуль 2. Філософія в Україні 19 – 20 ст.			
6	6. Український романтизм.	Філософський зміст романтизму. М. Гоголь та його місце в філософській культурі України. Кирило-Мефодіївське братство. Філософські погляди його сучасників (М. Костомаров, П. Куліш). Філософські та історіософські погляди Т. Г. Шевченка. Памфіл Юркевич та його «філософія серця».	Презентації, індивідуальні та групові завдання, обговорення, ситуаційні, проблемні завдання
7	7. Філософські проблеми в творчості діячів української культури другої половини XIX - XX століть.	Філософські проблеми мови в творчості Олександра Потебні. - Соціальна філософія Михайла Драгоманова. Феномен «національної ідеї» в осмисленні Т. Зінківського. - Історіософія М. Міхновського. - Філософія національної ідеї І. Я. Франка. - Філософський зміст творчості Л. Українки. -	Тести, презентації, індивідуальні та групові завдання, обговорення, ситуаційні, проблемні завдання

		Ноосферна концепція В. Вернадського.	
8	8. Розвиток духовної культури України у ХХ сторіччі.	Специфіка філософських пошуків в сучасній українській культурі. Етична концепція В. Винниченка. - Історіософія М. Хвильового. Культуроцентризм В. С. Горського. - О. Забужко і процес «деміфологізації» в сучасній філософській культурі України. - Переосмислення місця і значення української культури в філософських роботах М. Поповича.	Презентації, індивідуальні та групові завдання, обговорення, ситуаційні, проблемні завдання
9	9. Філософська думка представників української діаспори (20 - 80-ті роки).	Філософія української національної ідеї за межами України. - «Націоналізм» Д. Донцова. - Історіософська концепція В. Липинського. - Філософські ідеї в творчості І. Лисяка-Рудницького. - Осмислення українського національного характеру у О. Кульчицького і М. Шлемкевича. - Д. Чижевський як систематизатор історико-філософської спадщини України.	Індивідуальні та групові завдання, обговорення, ситуаційні, проблемні завдання

4.РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базові:

1. Довгань А. Філософія : лекційний курс для аспірантів технічних спеціальностей : (конспективний виклад). Тернопіль : Видавництво ТНТУ імені Івана Пулюя, 2015. 316 с.
2. Козьмук Я., Задубрівська О. Філософія: навч. посіб. Чернівці : Рута, 2012. 139с.
3. Кремень В. Г. Філософія : підруч. для 11 кл. загальноосвіт. навч.закл. (проф. рівень). Київ : Грамота, 2012. 248 с.
4. Кулик О.В. Філософія : навч. посіб. для вищих навчальних закладів III - IV рівнів акредитації. Дніпропетровськ: Монолит, 2013. 692 с.

5. Лаппо В. Філософія : навч. метод. посіб. Івано-Франківськ, 2013. 242 с.
6. Онофрійчук О. Філософія : навч. метод. посіб. Херсон, 2014. 222 с.
7. Основи соціальної філософії : навч. посіб.; під заг. ред. В. І. Воловика. Запоріжжя: Просвіта, 2012. 319 с.
8. Основи філософських знань: підручник / за ред. В. А. Буслинського. Львів: Новий світ, 2013. 352 с.
9. Петрушенко В. Філософія: вступ до курсу, історія світової та української філософії, фундаментальні проблеми сучасної філософії : навч. посіб. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 594 с.
10. Петрушенко В. Л. Філософія : курс лекцій : навч. посіб. для студентів вищих закладів освіти I-IV рівнів акредитації. Львів : «Новий світ», 2011. 504 с.
11. Повар А. Філософія : навч. метод. посіб. Кам'янець-Подільський, 2015. 163 с.

Допоміжні:

1. Баумейстер А. Біля джерел мислення і буття : вибрані філософські етюди. Київ : Дух і літера, 2012. 473 с.
2. Гуссерль Е. Криза європейських наук і трансцендентальна феноменологія. Вступ до феноменологічної філософії // Філософська думка. 2002. № 3. С. 134-149.
3. Кант І. Критика чистого розуму ; пер. з нім. та примітки І. Бурковського. Київ : Юніверс, 2000. 500с.
4. Кавалеров А. Цінність у соціокультурній трансформації. Одеса : Астропринт, 2001. 220 с.
5. Людина в сучасному світі : колективна монографія : в трьох книгах / за загальною редакцією В. П. Мельника. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2012. 3 кн.
6. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги / К. Поппер; пер. з англ. О. Коваленко, О. Буценко. Київ : Основи, 1994. 2т.
7. Рьод В. Шлях філософії : з XVII по XIX століття : посіб.; пер. з нім. В. М. Терлецького, О. І. Ведрова. Київ : Дух і літера, 2009. 386 с.
8. Рьод В. Шлях філософії : XIX-XX століття : посібник; переклад з німецької М. Д. Култаєвої, В. І. Кебуладзе, В. М. Терлецького. Київ : Дух і літера, 2010. 366 с.
9. Сковорода Г. Розмова про істинне щастя; пер. укр. мовою, примітки В.О. Шевчука. Харків : Прапор, 2002. 270 с.
10. Тейлор Ч. Етика автентичності; пер. з англ. / за заг. ред. А. Васильченко. Київ : Дух і літера, 2013. 125 с.
11. Франк С. Філософія і релігія // Рижак Л. Хрестоматія : філософія як рефлексія духу. Львів : видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. С. 23–44.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, електронні фахові видання. URL: www.nbuv.gov.ua (дата звернення: 30.08.2021)

2. Національна парламентська бібліотека України. URL: <http://www.nplu.org/> (дата звернення: 30.08.2021)
3. Наукова бібліотека ім.В. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка . URL: <http://lib-gw.univ.kiev.ua/> (дата звернення: 30.08.2021)
4. Інститут філософії ім. Г.С. Сковороди. URL: <https://www.filosof.com.ua/> (дата звернення: 30.08.2021)

5. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Політика навчальної дисципліни представлена в додатку до силабусу.

Витяг з додатку:

1. Політика щодо академічної доброчесності. Академічна доброчесність здобувачів освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Політика щодо академічної доброчесності регламентується Положенням про академічну доброчесність учасників освітнього процесу у Відокремленому структурному підрозділі Дніпровському фаховому коледжу інженерії та педагогіки Державного вищого навчального закладу «Український державний хіміко-технологічний університет» (<https://college.udhtu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/07/pro-akademichnu-dobrochesnist.pdf>).

У разі порушення здобувачем освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

2. Політика щодо перескладання. Перескладання іспиту чи заліку відбувається із дозволу директора коледжу за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний). (<https://college.udhtu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/02/polozhennya-pro-organizacziyu-osvitnogo-proczesu.pdf>).

3. Політика щодо оскарження оцінювання. Якщо здобувач освіти не згоден з оцінюванням його знань він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку. Порядок повторного проходження здобувачами освіти контрольних заходів урегульовані Положенням про організацію освітнього процесу (<https://college.udhtu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/polozhennya-20-pro-org.-osvit-pr.pdf>)

4. Відвідування занять. Відповідно до Положення про індивідуальний графік навчання студентів Відокремленого структурного підрозділу «Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки Державного вищого навчального закладу «Український державний хіміко-технологічний університет» допускається можливість вільного відвідування здобувачами освіти лекційних занять та самостійного опрацювання навчального матеріалу, передбаченого програмою відповідної навчальної дисципліни. Відвідування інших видів навчальних занять (крім консультацій) є обов'язковим для здобувачів освіти (<https://college.udhtu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/02/polozhennya-pro-organizacziyu-osvitnogo-proczesu.pdf>).

6. ПОРЯДОК ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Максимальна кількість балів протягом семестру становить 100. Семестровий контроль за дисципліну проводиться у формі семестрового заліку.

Змістовий модуль 1. Особливості філософської думки Київської Русі, доби Ренесансу та Просвітництва

1	Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях	22
2	Виконання завдань на семінарських заняттях (5бх4с)	20
		42

Розділи програми, які не викладаються на лекціях, опрацьовуються самостійно та захищаються здобувачами вищої освіти в усній формі. Відповіді оцінюються у 22 бали:

22-21 - здобувач вищої освіти добре опрацював весь матеріал з глибоким його усвідомленням, вміє впевнено розкрити питання для самостійного опрацювання, володіє категорійним апаратом, робить обґрунтовані висновки, ознайомлений із рекомендованою літературою;

20-15 - здобувач вищої освіти добре опрацював весь матеріал, в цілому показує знання матеріалу, проте робить незначні помилки чи неточності;

14-9 - здобувач вищої освіти не володіє інформацією в повному обсязі, частково володіє категорійним апаратом, невпевнено обґрунтовує свою позицію;

8-4 - здобувач вищої освіти знає не весь матеріал, знання поверхневі, відсутня чіткість викладення міркувань;

3-0 – здобувач вищої освіти не знає значної частини матеріалу, допускає суттєві помилки, на додаткові питання не відповідає по суті, робить велику кількість помилок у відповіді.

Виконання завдань на семінарських заняттях

За роботу на семінарському занятті здобувач вищої освіти може отримати 5 балів.

5 – здобувач вищої освіти показує глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни та планом семінарських занять; вміє обґрунтувати свою точку зору при обговоренні дискусійних питань з навчальної дисципліни, усувати прогалини чи неточностей у відповідях інших здобувачів; здатний до самостійного поповнення знань.

4-3- здобувач вищої освіти показує повне чи достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою дисципліни з можливими незначними неточностями. Помилки та суттєві неточності при відповіді на занятті може самостійного усунути або за допомогою викладача

2-0- здобувач вищої освіти показує знання лише певних питань, передбачених планом семінарських занять. Відповідь містить суттєві неточності чи прогалини.

Змістовий модуль 2. Філософія в Україні 19 – 20 ст.

1	Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях	22
2	Виконання завдань на семінарських заняттях (5бх1 с)	5
3	Підготовка, виконання реферату	16
4	Комплексна контрольна робота	15
		58

Розділи програми, які не викладаються на лекціях, опрацьовуються самостійно та захищаються здобувачами вищої освіти в усній формі. Відповіді оцінюються у 22 бали:

22-21 - здобувач вищої освіти добре опрацював весь матеріал з глибоким його усвідомленням, вміє впевнено розкрити питання для самостійного опрацювання, володіє категорійним апаратом, робить обґрунтовані висновки, ознайомлений із рекомендованою літературою;

20-15 - здобувач вищої освіти добре опрацював весь матеріал, в цілому показує знання матеріалу, проте робить незначні помилки чи неточності;

14-9 - здобувач вищої освіти не володіє інформацією в повному обсязі, частково володіє категорійним апаратом, невпевнено обґрунтовує свою позицію;

8-4 - здобувач вищої освіти знає не весь матеріал, знання поверхневі, відсутня чіткість викладення міркувань;

3-0 – здобувач вищої освіти не знає значної частини матеріалу, допускає суттєві помилки, на додаткові питання не відповідає по суті, робить велику кількість помилок у відповіді.

Виконання завдань на семінарських заняттях

За роботу на семінарському занятті здобувач вищої освіти може отримати 5 балів.

5 – здобувач вищої освіти показує глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни та планом семінарських занять; уміє обґрунтувати свою точку зору при обговоренні дискусійних питань з навчальної дисципліни, усувати прогалини чи неточностей у відповідях інших здобувачів; здатний до самостійного поповнення знань.

4-3- здобувач вищої освіти показує повне чи достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою дисципліни з можливими незначними неточностями. Помилки та суттєві неточності при відповіді на занятті може самостійного усунути або за допомогою викладача

2-0- здобувач вищої освіти показує знання лише певних питань, передбачених планом семінарських занять. Відповідь містить суттєві неточності чи прогалини.

Підготовка та захист реферату оцінюється у 16 балів:

16-15 - реферат без зауважень, виконані всі вимоги до написання роботи;

14-9 – чітко сформульована мета реферату, розділи плану логічно пов'язані між собою, тема розкрита у повному обсязі. Здобувач вищої освіти показує самостійність у формулюванні висновків, узагальнень. Правильно оформлені посилання та список використаних джерел.

8-4 – реферат містить помилки у оформленні; тема роботи розкрита в неповній мірі.

3-1 – у оформленні реферату допущені грубі помилки; здобувач вищої освіти частково володіє темою.

Контрольна робота складається із 3 видів завдань. Сума балів за правильні відповіді складає результат роботи.

15-14-здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим навчальним матеріалом, вільно висловлює власні думки, творчо та переконливо аргументує особисту позицію, здатний дати правильні відповіді на тестові питання та обґрунтовані відповіді на питання комплексної контрольної роботи.

13-10 – здобувач вищої освіти здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій, наводити окремі приклади на підтвердження власних тверджень, вміє порівнювати, узагальнювати, здатний дати переважно правильні відповіді на тестові питання, допускає прогалини в аргументуванні відповідей на питання комплексної контрольної роботи.

9-5 – здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на початковому рівні, виявляє знання і розуміння основних положень та категорій, здатний дати часткові відповіді на питання, допускає помилки в аргументуванні відповідей.

4-2 – здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні, вищому за початковий, здатний відтворити окрему його частину, даючи відповіді на питання.

1 – здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу з дисципліни або на рівні елементарного розпізнавання, не виявляє здатність викласти думку, не здатний дати правильні відповіді на питання комплексної контрольної роботи.

Підсумковий контроль з дисципліни визначається як сума показників змістового модуля 1 та 2.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Шкала оцінювання: ЄКТС			Шкала оцінювання: національна
	Оцінка ЄКТС	Пояснення	для заліку	Оцінка за національною чотирибальною шкалою
90–100	A	ВІДМІННО – здобувач освіти володіє глибокими і дієвими знаннями навчального матеріалу, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях, виявляє неординарні творчі здібності в навчальній діяльності; вільно володіє науковими термінами, уміє	зараховано	відмінно

		знаходити джерела інформації, аналізувати їх та застосовувати у практичній діяльності або у науково-дослідній роботі; здатний за допомогою викладача підготувати виступ для студентської наукової конференції, визначити програму своєї пізнавальної діяльності.		
82-89	В	ДУЖЕ ДОБРЕ – здобувач освіти володіє глибокими і міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних умовах, може робити аргументовані висновки, практично оцінювати окремі нові факти, явища, процеси. Вирішує творчі завдання, здатен сприймати іншу позицію, як альтернативу, знає суміжні дисципліни, в навчанні користується додатковими джерелами інформації. Відповідь його повна, логічна і обґрунтована.	добре	
74-81	С	ДОБРЕ – здобувач освіти володіє достатньо повними знаннями, вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних умовах; розуміє основоположні теорії і факти, логічно висвітлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє аналізувати, робити висновки з технічних та економічних розрахунків, складати прості таблиці, схеми. Вміє працювати самостійно, підготувати реферат і захищати його положення. Відповідь його повна, логічна, але з деякими неточностями.		
64-73	Д	ЗАДОВІЛЬНО – здобувач освіти розуміє суть дисципліни, виявляє розуміння основних положень навчального матеріалу; може поверхово аналізувати події, ситуації, робити певні висновки, самостійно відтворити більшу частину матеріалу. Відповідь може бути правильна, але недостатньо осмислена.	задовільно	
60-63	Е	ЗАДОВІЛЬНО (ДОСТАТНЬО) – здобувач освіти має початковий рівень знань, володіє необхідними уміньми та навичками для вирішення стандартних завдань; виявляє розуміння основних положень навчального матеріалу; здатний з помилками дати визначення понять та категорій, що вивчаються; може самостійно оволодівати частиною навчального матеріалу, але висновки робить нелогічні, непослідовні.		

	35-59	FX	<p>НЕЗАДОВІЛЬНО – з можливістю складання іспиту: здобувач освіти мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності; слабо орієнтується в поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі; робить спробу розповісти суть заданого, але відповідає лише за допомогою викладача на рівні "так" чи "ні"; однак може самостійно знайти в підручнику відповідь.</p>	не зараховано з можливістю повторного складання	незадовільно
	0-34	F	<p>НЕЗАДОВІЛЬНО – з обов'язковим повторним курсом: здобувач освіти не володіє необхідними знаннями, уміннями, навичками та науковими термінами, демонструє низький рівень комунікативної культури.</p>	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	